

actum

41

f. non in o-
mni actu
peccant.

infideles

43

blasphemie est
sceleratissimū
genus peccati.

spiritus

ex fine

42

homines volun-
tate & operatio-
ne tāquam vno
peccato.

peccant

44

f. & potentia pec-
candi vtitur ho-
mo quam habet à
se vel à diabolo.

potestate

LIBER SEN-

TIARVM SECUNDVS,

qui de rerum creatione agit,
continet distinctiones 44.

DIST. I. Periocha.

Prodiit ex vno rerum natura crea-
ta,

Id tamen antè sophis nō placuisse
ferunt.

Omniū

DE RERVM CREA.

Omnium rerum, visibilium
scilicet & invisibilium, de-
um esse creatorem, & eas
in temporum principio creasse, scri-
ptura sacra in sui ostendit primor-
dio, elidens per hoc errores Plato-
nis & Aristotelis: quorum alter de-
um non creatorem, sed quasi opifi-
cem rerum esse posuit, supponens
scilicet materiã in opere Dei, cum
creatio sit ex nihilo, quo quidẽ mo-
do aliquid facere soli deo cõuenit.
Aristoteles autem ponẽs duo prin-
cipia, scilicet materiam & formam,
& tertium operatorium, mundum
æternum esse dixit. Dicitur autem
deus aliquid facere vel agere, non
quod operando mutetur, sed æter-
na voluntate sine sui motione, cu-
ius simile aliqd in calore solis est in-
uenire. Causa autem rerum creata-
rum est bonitas creatoris, qui etiã
vt creatura beatitudinis suę parti-
ceps fieret, rationalem fecit, eã quę
summum bonum intelligeret, ama-
ret,

LIBER II.

ret, possideret, & per hoc eodē frue-
 retur. Hæc autem creatura distin-
 cta est & in incorpoream seu ange-
 lum, & in corpoream seu hominē,
 quarum vtramq; deus condidit, nō
 quasi ipse his indiguerit, sed vt ipsi
 hæc seruirent, ac se eadem fruere-
 tur. Vt enim mundus ad seruiendū
 homini factus est, ita homo condi-
 tus est ad seruiendum deo, tametsi
 id non ad Dei, sed ad hominis om-
 nino vtilitatem pertinet, atque ad
 dei gloriam. Angeli verō etsi quo-
 dāmodo nobis superiores sint na-
 tura, nostri tamen sunt, quia ad v-
 sum nobis dati sunt, & inseruiunt
 nobis. Sic in simili res dominorū di-
 cuntur famulorum esse propter v-
 sum. Nec propter angelorum rui-
 nam factus homo dicitur principa-
 liter, licet illa sit vna concausa. Est
 autem anima corpori vnita, primo
 q̄a deus ita voluit: deinde, vt vnio
 hominis cum deo per amorē possi-
 bilis ostenderetur: tum vt in corpo-
 re deo

DE RERVM CREA.

re deo deseruiens homo, maiorem mereretur coronam. Porro cū triplex creatura sit, angelus, homo, & alia quædam media, quæ tantū corporalis est, de his tribus tractabitur in hoc libro secundo.

DIST. 2. Periocha.

Tam mens spirituum quam rerum
cætera moles

Mox à principio nuda creata fuit.

Angelica natura (quæ in scriptura & sapientia quandoq; dicitur) omnium prima creata est, non quidem quasi tempore omnes præcedens, sed dignitate. Ipsa enim, & cælum empyreum, & tempus, & quatuor elementorum materia simul sunt condita. Vnde quum dicitur, in principio creauit deus cælum & terram, per cælum secundum Augustinum intelligitur spiritualis creatura, per terram autem corporalis. Quamuis autem angelum alias creaturas omnes duratione quadam præcessisse, Hierony-

LIBER II.

ronymus dicere videtur, hoc tamē non ex propria, sed ex aliorum opinione locutus putari debet. Denique sicut ex scripturæ autoritate colligitur, in cœlo empyreo creati sunt angeli. Vnde & mali per peccatum inde corruerunt, & boni in eodem permanserunt. Quod quidem cœlum tale dicitur, quasi igneum, & est id, de quo dicitur, quod in principio deus cœlum creauit, &c. Est autē angelus primo creatus informis, quantum ad habitum gratiæ spectat, secundum quam postea formatus est, & ad deum cōuersus. Notandum tamē extra textum, quod secundum quosdam creatus in gloria angelus tenetur.

Non eadem angelicas ornabāt muneramenta mentes,

Hæc minor ingenio, promptior illa fuit.

DIST. 3. Periocha.

Circa naturam angelicam quatuor in primis cōsideranda occurrunt

DE RERUM CREA.

currunt, essentiæ scilicet eorum im-
materialis simplicitas, & distinctio-
nis personalis diuersitas, & intelli-
gendi perspicacitas, & volendi li-
bertas. Quæ etsi omnes quidem an-
geli in sua acceperunt creatione, nõ
tamen æqualiter omnibus imparti-
ta sunt. Nam vt in nature gradu v-
nus alterum excedit, sic & in cogni-
tione, & in gratiæ collatione, & in
arbitriũ quoq; libertate, prout. s. vo-
luntatem sequitur. Nam qua ratio-
ne cogi non potest arbitriũ, ea par-
te omnes sunt æquales. Neq; verò
angeli aliqui mali creati sunt, vt ni-
hil more intercesserit inter creatio-
nem & lapsum, vt aliq; opinati sunt
sed omnes boni creati sunt, quantũ
ad naturam attinet. Vnde & mora
aliqua interuenit inter creationẽ,
& lapsum malorum. Nihil enim ma-
li deus producere potest. Insuper &
mox creati angelici spiritus, om-
nes naturalem cognitionem sui, ac
Creatoris, ac cæterarum creaturarũ
ha-

49
LIBER II.

150

habuerunt, intelligentes quid bonum aut malum. Habebant & naturalem quendam dei & sui amorem, licet secundum Magistrum nondum eum meritorium, propterea quod (vt dicit) gratiam tunc nondum acceperint.

DIST. 4. Periocha.

Non miser aut foelix primo fuit angelus æuo,

Conscijs euentus nec fuit ille suis.

Neq; in beatitudine, neq; in miseria angeli creati sunt, eo quod miseria non est, nisi sit peccatum, in quo ipsi creati non sunt. Neque etiam boni angeli status sui certitudinem habuerunt, sicut nec angelij post lapsi, illius sui lapsus presciscerunt. Quamuis autem beatus Augustinus bonos prescios suae confirmationis fuisse dicere uideatur, hoc tamen (vt ex uerbis suis patet) non assertiue, sed inquirendo potius dicit. Possunt autem dici angeli creati perfecti & imperfecti: per-

E feci

DE RERVM CREA.

fecti quidem pro illo statu & tempore, quia habebant quicquid ille requirebat status. Imperfecti autē respectu eius cuius erāt capaces: vt quod adhuc eis restabat conferendū. Quo tamē etiam accepto, à perfectiōe diuina in infinitū distant.

DISTINCT. 5. Periocha.

Mox è spiritibus male suada superbia quosdam

Damnauit, reliquos constabiliuit amor.

Post creationē suam angeli quidam creatori amore adherentes per gratiā illuminati sunt: alij verò ab eo auersi, excecati: non quasi obcecationem deus eis immiserit, sed quia gratiam ipsis non apposuit. Per dictam autem conuersionem hi facti sunt iusti, sicut per auersionem alij peccatores. In hac etiam sua conuersione boni gratiam cooperantem acceperunt, sine qua. s. ad meritum uitæ nemo proficit. Nam gratia iustificante non
indi-

LIBER II.

indigebant, eo quod mali nunquam fuerint. Vnde quod boni conuersi sunt à bono quod habebant, ad bonum quod non habebant, ex gratia ipsis prouenit, Hęc autem gratia licet malis collata non fuerit, non tamen per hoc excusari poterant: quia quousque eis conferretur, stare nonlebant. Alijs autem dicentibus, quod boni per gratiam eis collatam beatitudinem tunc meruerint, alijs vero quod non, sed magis per ea quæ modo circa nos faciunt, Magister dicit sibi hoc vltimum magis placere. Quanquam ceteri doctores primum magis amplectuntur.

DIST. 6. Periocha.

Obscurum quamuis habitet malus
aëra dæmon,
Attamen hunc poterit vincere castus homo.

DE omnibus angelorum ordinibus aliqui ceciderunt, inter quos supremus omnium Lucifer, propria excellētia malè cōspecta,

DE RERVM CREA.

Supremus omnium lucifer, propria excellentia malè conspecta, cecidit primus. Atq; hi in hunc aerem caliginosum vsq; ad iudicij diē detrusi sunt, quasi ad locum ob eorū tenebrositatem ipsis debitū, & ob exercitium nostrū. Vltimò aut ad infernum detrudētur. Ac usq; iudicij diem tam inter bonos quàm malos officia prælacionis & subiectionis permanent, vbi & mali à vitijs, in quibus tētant, quandoq; denominant. Est aut verisimile, quotidie aliquos demonū ad infernum descendere, ad animas illic cruciandas deducendum. Lucifer vero ibi reliquatus à quibusdam putat ab eo tēpore, quo à Christo victus est, circa tēpora Antichristi soluendus. Quidā tamen ab initio peccati sui illic eū fuisse dicūt. Sed & alij demones cum à nobis vincunt, tentandi potestatem amittere videntur: & hoc maximè in vitio, cuius resistentia victi sunt.

Dist.

51
LIBER II.

DIST. 7. Periocha.

152
Non malè conatur bonus angelus,
aut bene prauus,

Sit licet arbitrio liber vterq; suo.

PErstantes angeli in bono per gratiam sunt confirmati, ita vt iam peccare non possint: cadentes verò, a deo, obstinati, vt iam nihil bene aut velle aut agere possint. Neq; tñ p hoc vel hi uel illi liberum amiserunt arbitrium, nō obstante eo quòd hoc ad vtrunq; se habet, cūm boni adiuti gratia, spōtaneè hoc faciant: mali etiam à gratia deserti & corrupti, surgere ad bonum nolint, Immo per hoc boni arbitrium habent liberius, quia peccato seruire non possunt, quod antè potuerant, prout loquitur Hieronymus. Quamuis aut mali angeli per malitiam obdurati sunt, uiuaci tamen sensu nō sunt penitus priuati, sed magno scientiæ acumine vigent, tam natura quàm experientia, atq; etiam bonorum spirituum

DE RERVM CREA,

reuelatione, quæ ijs quandoque fit deo id volente. Quorum & maiorum scientia magicæ artes Deo permittente fiunt ad fallendū fallaces, & ad monēdum fideles, & ad probandum patientes. Neq; verò per hoc visibilis rerum natura malis angelis ad nutum deseruit. Nec ipsi ex hoc creatores dici possunt, cū hoc sit solius dei, sed per occulta quædam & latentia in rebus femina, ea perficiunt: sicut nec parentes filiorum dicuntur creatores, sicut in simili homo exterius docere potest, licet difficiliter: sed solus deus intrinsecus iustificare. Possunt tamen & multa per naturæ subtilitatem dæmones, quæ à deo facere non permittuntur, prohibentibus etiam quædam bonis angelis.

DIST. 8. Periocha.

Angelus interdum commissa negotia complens, (bra solet.

Aëre de liquido sumere mē-
Corpora naturaliter sibi ynita
an-

52
LIBER II.

153

angeli siue boni, siue mali, non habent. Et licet August. eos corpora aëra habere, dicere videatur: hoc tamen non assertiuè, sed magis recitatuè ponit. Assumunt autē corpora, vt visibiliter nobis pro volūtate aut permissione dei appareāt, & circa nos operentur. Vnde & iterum illa corpora deponunt. In quibus etiam corporibus assumptis locuti sunt quandoque ex parte totius trinitatis, quandoque autem in persona patris, quandoque filij, quandoq; & spiritus sancti. Vtrum autē deus aliquando in formis corporalibus apparuerit, & vtrum angeli in corporibus apparentes, in suis corporib. hoc faciant, (dato q̄ corporei sint) an alia quēdam assumant, sub dubio relinquit Magister. Sed extra textum dicitur, q̄ faciūt id in corporibus assumptis. Ipsi enim corpora non habent. Essentia autem dei quia immutabilis est, nunquam in se videri potuit ab

E 4

aliquo

DE RERVM CREA.

aliquo. Neq; vero diabolus vel etiã
angelus bonus substantialiter mē-
ti humanæ illabi potest, sed solus
deus, licet dæmones corpora ingre-
di possint & ea vexare.

DIST. 9. Periocha

Consecrata choris cœli nitet aula
nouenis,

Spirituum summo qui famulantur
hero.

Nouem esse angelorum ordines
scriptura tradit, qui in tres
distincti sunt hierarchias, vt
Seraphin, Cherubin, Throni, & Do-
minationes, Virtutes, Potestates, &
Principatus, Archangeli & Angeli.
Dicitur autem ordo, multitudo cœ-
lestium spirituum, qui inter se in a-
liquo munere gratiæ assimilantur,
vt Seraphin in charitatis ardore,
Cherubin, in scientiæ plenitudine,
& sic de alijs. Hæc autem nomina i-
p̄s conueniunt propter nos. Et ab
his nominantur quæ in ipsis præcel-
lunt, non quod alijs ordines hoc nō
ha-

LIBER II.

habeant, sed quia illi in hoc excel-
 lunt, scilicet respectu inferiorum. Et
 hi ordines inter angelos ab initio
 creationis eorū secundū Magistrū
 non fuerūt, eo quod à gratuitis de-
 nominantur, quæ postea secundum
 eundem acceperunt. Vnde nec dæ-
 mones cecidisse dicuntur, quia in or-
 dinibus fuerint: sed quia postea fu-
 issent, dum perstitissent. Neq; verò
 omnes eiusdē ordinis angeli sunt
 æquales, sed sicut in ordine aposto-
 lorum, aut martyrum, alius alio dī-
 gnior est. Ad hos autem angelorū
 ordines, homines saluandi assumē-
 tur, & per hoc decimum dicuntur
 efficere chorum. Saluabuntur etiā
 tot ex hominibus secundum Gre-
 gorium, quot ex angelis perstite-
 runt. Quod nec Augustinus abnuit,
 licet ad minus tot quot ceciderūt,
 saluandos putet.

DIST. 10. Periocha.

Angelus ad nostras quoties delabi-
 tur oras,

E s Offi

DE RERVM CREA.

Officio proprium nomen habere solet.

DE angelorum missione & assistentia opiniones sunt. Nā quidam aliquos mitti putāt, alios verò nunquam, sed semper assistere, iuxta Danielis & Dionysij auctoritatem. Alij verò omnes mitti dicunt, eo quòd ad Esaiam de Seraphin (qui supremus ordo dicitur) aliquis missus legatur, & Apostolus omnes eos administratorios spiritus esse commemorat. At his cōtrarium est, quòd vnus tantum ordo angelorum, id est, nuntiorum dicitur. Ad quod tamen dicunt, omnes angelos dici quādo mittuntur. Nā ab officijs angeli & demones nomina sortiuntur, vt de Michaële & Gabriele ac similibus patet. Similiter & de dæmonū nominibus, quæ sunt diabolus, Sathā, Belial, & similia. Vnde hi auctoritates, et Danielis & Dionysij exponere nituntur. Sed extra textum notandum, quòd

quod Neoterici primam communiter affirmant opinionem. Vnde & Magister alios esse dicit, qui omnes propter primos tres ordines mitti dicunt. Et hi Seraphin ad Esaiam missum, dicunt non de ordine supremo fuisse, sed sic dictum propter inflammandi officium. Angeli autem & administratorij spiritus omnes dicuntur, quia superiores medijs, & hi infimis denuntiāt quod ad homines perferāt. Vel certe per omnes non nisi eos qui de inferioribus sunt, intelligi conueniet.

DIST. II. Periocha

Mox puerum postquam liquido caput intulit orbi,

Custodes subeunt, hic bonus, ille malus.

A Natiuitate sua quiuis homo angelum habet bonū pro suā custodia, habet & malum pro exercitio. Et cū omnes angeli boni nostram velint salutē, specialiter tamen ille qui alicui deputatus

DE RERVM CREA.

est, sic & specialiter malus ille plus alijs eundem ad malum incitat. Ut cumq; autem sit de maiori numero angelorum vel hominum, bonorum, siue malorū, certe singuli homines actu viuentes, singulos habere possunt angelos pro sui exercitio vel custodia. Quamuis & pluribus hominibus vnus deputari possit, & eis sufficere, & vnum angelū possibile sit plures homines successe siue custodire. Proficiunt autem secundum quosdā (quod & Magister magis approbat) omnes angeli vsque ad diem iudicij, tam in merito, quā in præmio, hoc est, in dei cognitione & dilectione. Tametsi alijs oppositum defendūt, quod scilicet quantum ad præmium spectat, non proficiant, idq; authoritatib. Gregorij, & Isidori, quas tamen Magister soluit. Sed solutione illa nō obstāte, quod in premio, saltem essentiali, proficiant angeli, nō tenetur.

DIST. 12. Periocha.

Pri-

55
LIBER II.

156

Primum materies sub inertī pōde-
re rerum

Condita, per senos est renouata dī
es.

E Lemētorum materiam deus in
principio cum angelica natura
produxit informem & cōfusam
seu indistinctam, quam postea sex
diebus distinxit atq; formauit secū-
dum quosdam sanctorum, licet se-
cundū alios illa materia simul crea-
ta sit & distincta. At primum magis
consonum videtur literæ sacræ, qd
& magis Magistro placet. Est autē
materia illa multis & v̄s̄itatis no-
minibus appellata, scilicet terræ,
abyssi & aquæ, ne vnius tantū for-
ma receptiua putaretur & vt rudes
(quibus loquebatur Moyses) faci-
lius docerentur. Tenebrę autem il-
læ, quæ super faciem abyssi fuisse dī-
cuntur, iam lucis significāt absen-
tiam, & nihil sunt, iam vero aërem
obscurum, & tunc sunt aliqua crea-
tura. Nec tamen dictam materiam

E 7 infor-

DE RERVM CREA.

informem fuisse hoc modo accipiendum est, quasi omni forma caruerit: sed quia confusam habuit formam postea distinguendam. Erat autem illa materia vbi modo mundus est, & extendebatur vltra locum firmamenti, inferius quidem grossior, supra autem rarior. Vnde & aquæ illæ factæ sunt, quæ supra firmamentum esse dicuntur. Sic ergo deus sex dieb. materiam creatam distinxit, & opere perfecto septima die quieuit, scilicet à facienda noua creatura. Nihilominus tamē & vsq; modo operatur. Non enim solum omnia in verbo disponendo, & temporaliter creando ac distinguendo operatus est, sed & alia ex alijs producendo: quod vsq; modo facit.

DIST. 13. Periocha.
Tempora quo certis deus intercederet horis,
Mox à luce suum nobile cœpit opus.

In

56
LIBER II.

157

IN opere distinctiōis deus primo
incongruenter fecit lucem, quæ a-
lia habet manifestare. Quæ qui-
dem lux & spiritualis intelligi po-
test, scilicet angelica natura præce-
denter per cœlum significata: hîc
autem per lucem, id est, per gratiã
formata, potest & intelligi corpo-
ralis, scilicet pro nubecula aliqua
lucida de præiacenti materia pro-
ducta, in ea scilicet parte, vbi mo-
do sol est seu mouetur, cuius & vi-
ces habuit, noctem & diem illo tri-
duo distinguens. Quæ nec ab aquis
impediebatur propter earundem
tunc raritatē. Potest aut̃ dies tunc
dicta, intelligi aut lux prædicta,
aut ipsius illuminatio, aut spaciū
viginti quatuor horarum. At pri-
ma dies naturalis à plena luce ex-
ordium sumens, aurora & mane ca-
ruit, & per vesperã in mane sequen-
tis diei tendens, excreuit in spaciū
supradictum. Postea autem in my-
sterio dies à vespere incepit. Dicta
verò

DE RERVM CREA.

verò lux, solum superiores illumina-
nabat partes: nec ita clare, vt sol
modo facit. Vnde nec frustra post
quarta die sol formatus est. Et hoc
aut de eadem luce, vel saltem eam
coniunctam habet. Porro deus pa-
ter mundum producens, nullum vo-
cis sonitum edidit, sed verbo suo (id
est filio) non quidem vt instrumen-
to, sed vno secum opifice, ex sese e-
ternaliter genito, cuncta creauit.
Quod incidenter dicit Magister con-
tra hæreticos, qui in scripturarum
intellectu enormiter oberrabant.

DIST. 14. Periocha.

Hinc firmamentum statuit, mox di-
spulit vndas,
Protulit & quarto lumina magna
die.

Secunda die deus fecit firmamen-
tum, quod secundum Bedam di-
citur cœlum sydereum, quod qui-
dem secundum scripturas habet a-
guas supra & subtus se, quod quali-
tercunq; fiat, diuinæ certè virtuti
possi-

possibile non dubitatur. Est autem firmamentum à firmitate dictum, siue moueatur siue non. Nam etiã si moueatur secundum substantiam, tamen est firmum: quod si non moueatur, possibile tamẽ est sydera in ipso moueri. Extra textum tamen dicendum est, ipsum vna cum syderibus fixis moueri, planetas autem singulos, suos habere orbis cū quibus moueantur. Die verò tertia deus aquas quæ sub cœlo sunt in vnũ locum cõgregauit: vbi tũc alia corpora clariora apparuerunt, herbæ & ligna fructifera producta sunt. Dicta autem aquarum cõgregatio, facta est aut aq̃s inspissatis, aut partim terræ cõcauitates intrantibus, quæ & occultis meatibus sibi continuantur. Cũ autem præcedentibus diebus opus suum post creationem ipsius deus distinxerit, sequentibus tribus diebus ipsum ornauit. Nam die quarta ornatum est firmamentum sole, luna & stellis, vt per eas illu-

DE RERVM CREA

illustretur pars inferior mūdi, per quorum & motum, tempora, dies, & anni designātur, &c. Quinta vero die aër volatilibus, & aqua piscibus ornatum acceperunt, & sexta demum die terra iumentis, reptilibus & bestiis ornata est, post quæ ultimo factus est homo, de terra quidem formatus, sed ad cœlū posidendum ordinatus.

DIST. 15. Periocha.

Aëra quinta dies, tellurem sexta repleuit.

Septima completum sanctificauit opus.

Die quinta deus fecit opus ornatus aëris & aquæ, creans volatilia, & ea in aëra sursum leuās, pisces vero in aquis relinquēs. Sexta autem die terrā ornauit iumentis, reptilibus & bestiis de ea formatis. Animalia tamen nociua & venenata, creata fuerunt innoxia: sed homine peccāte, facta sunt noxia: vt per ea peccata puniātur, & bo-

58
LIBER II.

159

& bonorum probetur patientia ;
Ea vero quæ ex putrefactione na-
scuntur, tunc producta non fuerunt
nisi materialiter. Nouissimè vero
factus est homo, tãquam omnium
dominator animalium. De creatio-
ne autem rerum quidam dicunt per
interualla sex dierum res esse for-
matas & distinctas, quod & scriptu-
ræ magis videtur consonum, & ab
ecclesia approbatum. Alij tamen
dicunt omnia simul facta esse, quæ-
dam quidem formaliter, quædam
autem materialiter tantum, & po-
stea distincta : de quo & supra ha-
bitum est. Die autem septimo deus
quieuisse dicitur, & opus suum cõ-
pleuisse, per hoc quod vltra creatu-
ram nouam non condidit, quæ
scilicet materialiter, vel in suo si-
mili non præfuerit, res tamen pro-
ductas sanctificauit & benedixit.
Sic ergo die sexto compleuit opus
suum operãdo: septimo aut ipsam
opus sanctificando. Vnde dies ille
my-

DE RERVM CREA.
mystica quadam ratiōe dicitur san-
ctificatus.

DIST. 16. Periocha.
Optimum ad exemplar præstās ho-
mo factus, imago
Vnius & trini dicitur esse dei.

Quod scriptura narrat deū di-
xisse, faciamus hominē
ad imaginem & similitu-
dinem nostram, intelligendum est,
locutum patrem ad filium & spiri-
tum sanctum, non autem ad spiri-
tus quoscunq; creatos. Nam aliorū
spirituum vt angelorum, nō est ea-
dem imago cum deo. Neq; homo fa-
ctus est ad imaginem vnius perso-
næ, sed totius trinitatis. Vnde fal-
sum est, quod quidam dixerunt per
imaginem filium intelligi debere,
& non hominem. Neq; approbatur
quod alij dicunt per imaginem in-
telligi filium, & per similitudinem
spiritum sanctum. Est ergo homo
factus ad trinitatis imaginem secū-
dum naturam, scilicet animā: & ad
simi

similitudinem, quo ad superaddita,
 vt sunt virtus & innocentia. Dici-
 tur autem filius imago patris, non
 ad imaginem: quia non creatus, sed
 natus æqualis est patri, & in nullo
 dissimilis. Homo vero imago dei &
 ad imaginem dicitur, quia non æ-
 qualis & creatus: & per hoc longe
 distans à modo existendi imaginē,
 quomodo filius est.

DIST. 17. Periocha.

Primus homo validi sub tempora
 conditus æui,
 Delicias tenuit quas paradifus ha-
 bet.

A Nimam hominis Deus non de
 sua substantia inspirauit, nec
 faucibus aut manib. corporis,
 sed eam de nihilo creādo, & corpo-
 ri de terra factō ad modum flatus
 indendo. Et vtcumq; sit de primī
 hominis anima, de alijs tamen cer-
 tum est quod in corpore creantur,
 & sic creando infundūtur, & infun-
 dendo creantur. Est autem homo
 non

DE RERVM CREA.

non virtute naturæ, sed diuina in-
ctate virili & extra paradifum cre-
atus: & fic pofitus in paradifum,
vt fic quia inde pellendus erat, a-
gnosceret ex gratia, non ex natu-
ra illic fe fuiffe. Qui quidem locus
licet fecundum quofdam fit corpo-
ralis præcife, fecundum alios autē
fpiritualis, potefit tamen dici efle v-
trunque. Corporalis enim efle lo-
cus à terra habitabili longe diftās,
altitudine vſque ad globum luna-
rem pertingens, gerens fpirituali-
ter typum ecclefiæ præſentis vel
futuræ. In quo erant ligna diuerfa,
inter quæ vnum fuerat dictum li-
gnum vitę, cuius fructus diuinitus
acceperat virtutem conſeruandi à
morte & infirmitate. Fuerat autē
& ibi lignum ſcientiæ boni & ma-
li, quod fic ab euentu dictum efle dū
homo de eo prohibito guſtans, bo-
ni & mali diftantiam experimen-
to didicit.

Diſtinet, 18. Periocha.

Olim

LIBER II.

161

Olim formosi grauido de corporis osse

Scilicet enata est fœmina prima viri.

Intra paradysum mulier formata est à Deo. Postquam enim Adam illic positus est, & animalibus ad eum adductis, nomina eis imposuerat, immisit deus soporem in ipsum, & ex vna de costis eius, Euã formauit. Noluit autem deus mulierem simul cū viro creare, & ad confundendam diaboli superbiam, qui principium aliud à deo esse voluit, & vt similitudo dei qui est omnium rerum principium, in homine per hoc fieret manifesta. Est autem mulier facta nō de capite aut pedibus, sed de costa viri, vt nō domina aut ancilla, sed socia illius haberetur. Et hoc ipsius dormientis, ne s. dolorē sentiret, & deus potentiam suam in non excitando eum per hoc ostenderet, vtq; sacramentorū p̄cessus de latere Christi figurare

DE RERVM CREA:

raretur. Nec ad costā illam aliquā
fuit addita materia, sed (vt cū quin
que panibus factum est) materia il-
la virtute dei fuit multiplicata. Li-
cet autem angeli ad hoc ministra-
uerint, solus tamen deus quod crea-
tionis est, effecit. Neq; organatio
corporis illius fuit ex aliqua ratio-
ne seminali, sicut in rebus à natura
productis fieri solet, sed virtute di-
uina supernaturali. Anima vero ip-
sius mulieris nō (vt quidam sentie-
bant) de anima Adæ, cū indiuisi-
bilis sit ac incorruptibilis, formata
est, nec præcedenter etiam est crea-
ta sed creando (vt cæterę) infusa, &
infundendo creata.

DIST. 19 Periocha.

Dum paradisi facis diuersaretur in
hortis,

Nulla mortis erat lege reuinctus
homo.

IN innocentia statu homo morta-
lis erat quodam modo, & quodā
modo immortalis. Poterat enim
morā

mori, poterat & non mori. Habuit
 ergo tunc posse non mori, post pec-
 catum habet necesse mori, post re-
 surrectionem aut non poterit mo-
 ri. Erat ergo tunc corpus ipsius ho-
 minis animale, cibis indigens, vn-
 de & mortale: sed postea factum est
 mortuum, necessitatem moriendi
 habens: post resurrectionem vero
 erit spirituale, nec cibis egens, nec
 mori potens. Quam tamen immor-
 talitatem, non ex conditione na-
 ture, sed ex dono gratie habuit ho-
 mo, ex esu scilicet ligni vitæ, de quo
 si non edisset, peccasset, eo quod de
 hoc edere præceptum ipsi fuerat,
 unde & moreretur. De hoc etiam
 ligno quidam dicunt quod non fuit
 totalis causa immortalitatis, sed
 coadiuuans. Alij autem, quod im-
 mortalitatem omnino habuit ex esu
 ligni vitæ, Sed & quibusdam vide-
 tur quod à natura quandam habu-
 isset immortalitatem, & perfectio-
 nem eiusdem ex usu dicti ligni asse-
 cutus

DE RERVM CREA.

entus fuisset. Magister autem sentit, quod ex eodem homo etiam primam immortalitatem habuerit.

DIST. 20. Periocha.

Spumat perpetuo caro fœda libidinis æstu,

Quam nimium primus commaculauit homo.

Etiam in innocentia statu homines contra falsam quorundam opinionem filios generassent, absq; libidinosa concupiscentia: genitalibus enim membris ad hoc opus, vt cæteris, pro voluntate vsi fuissent. Quod aut non generaerint, id indeuenit, quia deus hoc nondum præceperat, & paulo post mulieris formatione peccauerunt. Posteaquã autem in paradiso generassent, an parentes illic relicta posteritate, statim translati fuissent ad requiem beatitudinis, an expectassent omnes, quousque beatorum numerus compleretur, tametsi ex scripturis sacris id certum non est,

Magi-

Magistro teste: tamen extra textū
communiter prius illud amplectū
tur doctores. Generassent autem
etiam in hoc statu paruulos filios
s. pro strictitudine vteri materni,
qui filij secundum magis probabi-
lem opinionem in statu corporis,
loquela, alijsq; huiusmodi per tem-
poris successione profecissent. Nam
vt supra dictum est, cibus quoq; in
eodem statu indigebant. sed & in
ijs que pertinent ad animam, tem-
pore profecissent, neq; tamen pœ-
nosa ijs fuisset rerū inscitia, nec ob
id ignorantia dici potuisset, eo qd
respectu eorum quæ nec scire tene-
bantur, fuisset. Parauerat ergo de-
us homini sicut bonum temporale
& visibile pro natura corporis, sic
inuisibile & spirituale pro anima.
Vnde si præceptum dei seruādo per-
stitisset, vltimo ad requiem beati-
tudinis sine mortis interuētū ipse
cū tota posteritate sua fuisset trās-
latus.

DE RERVM CREA.

DIST. 21 Periocha.

Callidus accendens muliebria pe-
ctora dæmon,
Persuasit miseræ sumere poma ne-
cis.

Inuidens diabolus homini quem
per obedientiam ascēsurum scie-
bat, vnde per superbiā ipse cor-
ruerat, in debiliori eum parte, sci-
licet muliere, tentando aggressus
est, dolo supplantare volens, quos
virtute superare nō poterat, appa-
rens scilicet eidem in specie, non
qua voluit, sed qua permissus est, in
qua tamen fraus eius facile perpen-
di posset, per serpentē scilicet, qua
si per instrumētum eidem locutus,
vt angelus bonus per asinam Ba-
laam, quem tamen mulier loquelā
à deo accepisse credebat. Hinc er-
go interrogatione sollicitauit, vt
qua via tentando incederet, ex ipsi
us disceret responsione. Vnde & cū
quasi dubitando responderet mu-
lier, statim intulit quod voluit,
metum

LIBER II.

metum, scilicet mortis, si comederent mendaciter excludēs, & dignitatis excellētiam falso promittens. Tentauit autem eam de gula, de vana gloria, & auaritia per dictam promissionem. Est nempe duplex tentatio, exterior scilicet, & interior: quæ vltima quandoq; ab hoste tantum fit sine peccato tentati, quandoq; à carne: & tunc non est sine peccato, quæ & quia difficilius est, q̄ exterior qua homo cecidit, ideo grauius puniendus erat. At quamuis leuem habuit ad peccandum occasionem, quia tamē alterius suasionem peccauit, ideo remediabilis fuit: non autem diabolus, qui nullo suadente peccauit, præsertim etiam quia non tota angelica natura ceciderat, vt humana, p quam & angelica ruina fuerat reparanda. Præceptum autem domini de non comedendo vtriq; datum, ad mulierem per virum conuenienter peruenerat, eo quod ipsa vi-

DE RERVM CREA.
ro subdita esse debebat: quos & De
us fecerat, vt inuicē loqui possent,
& ab alijs (si essent) discere.

DIST. 22 Periocha.
Esse dei similis dum falsa cupiuerat
vxor,
Degustanda viro noxia poma de-
dit.

Protoparētum primi peccati o-
rigo fuit quædam præsumptio-
nis elatio reprimenda, ex qua
primo mulier, post hoc vir in pecca-
tum consensit, non quasi illa elatio
diaboli suggestionem, sed opus pec-
cati præcesserit. Quæ tamen aliter
in animo mulieris fuit, quæ serpen-
ti credebat, quam in viri, qui ideo
& aliter quàm mulier illectus fuit. Hinc
etiam & grauius peccauit mulier,
tum, quod serpenti contra Deum
credidit, tum, quod elatè nimis se
æqualem deo fieri posse putauit, quod
vir non fecit: tum etiam, quod non
modo in se & proximū, vt vir: sed
etiam in deum peccauit. Nec obstat
quod

LIBER II.

quod parem factum in vtrisque fuisse, Augustinus dicit. Hoc enim de excusatione intelligitur, sed non quo ad prædicta. Sed nec hi qui & virum Dei æqualitatem appetisse dicunt, mulierem in hoc magis exarsisse tacent. Denique etsi mulier peccavit ex ignorãtia, quantum ad hoc quod seducta est, vir autem seductus non est, non tamen ignoravit Dei præceptum: vnde nec per hoc excusari potest. Non enim omnis ignorantia excusat, sed invincibilis tantum. Vincibilis autem potius aggrauat. Porro cum hominis natura bona esset sine vitio, cõsensu mali ex libero voluntatis arbitrio processit, diabolo id suggerente. Vnde nec voluntas mala in quantum actus, peccatum præcessit, licet in quantum quædam natura seu naturalis potentia, præcesserit.

DIST. 23. Periocha.

Primum hominem ornabat numerosa scientia, quamuis

F 4 Non

DE RERVM CREA.

Non fuerit casus præsciens ipse
sui.

Q Vanquam deus hominem ca-
surum præsciret, tētari ta-
men eum permisit ad di-
gnitatem hominis ostendendam,
qua potior est ille qui tentari qui-
dem potest & nō consentire, quā
q nec cōsentire, nec tentari potest.
Quem & licet malum futurum sci-
ret, creauit tamen ob bonum quod
inde nouit euenturum. Nec eū im-
peccabilem facere voluit, licet me-
lius esset, eo quod hoc sit sanctorū
angelorum. Neque à consensu eum
præseruauit, vt sic nec infructuose
esset bonus, nec malus impune. Sed
nec volūtatē diuinæ præter ipsam
alia causa est quærenda. Dedit autē
homini mox postquam ipsum crea-
uit, sciētiam rerum creatarū, et sui
ip̄ius, & creatoris, per quandā inte-
riorem inspirationem, infra tamē
eam quæ in patria est, qua quidem
scientia quid cuiq; deberet, satis a-
gnouit

65
LIBER II.

166

gnouit. Et quamuis agendorum tā
tam habuerit scientiā, casus tamen
sui præsciū nō fuit, vt suprā de an
gelo malo dictum est.

DIST. 24. Periocha.

Arbitrium, summæ partem ratio
nis amœnam,

Quo mala vitaret, primus habebat
homo.

HAbuit protoparens ex ipsa sui
creatiōe rectę volūtatī auxi
liū, quo resistere malo potuit,
licet non mereri: alioqui si hoc nō
habuisset, non fuisset ipsi imputa
bile peccatum. Hinc fuit voluntas
illa recta per mali carentiam. Nec
sequitur, per eam malo resistere po
tuit, ergo & mereri, cū hoc ipsum
resistere sit mereri. Hoc em̄ non in
primo homine, sed in nobis locum
habet, q̄ ad malū incitatur, q̄d in
innocentiæ statu non fuit. Fuit au
tem auxilium hoc, ipsum liberum
arbitrium gratia adiutum, quod
quidem est facultas voluntatis &

F s ratio

DE RERVM CREA.

rationis, quo & bruta animantia
carent, ut quæ sensum tantum ha-
bent & sensualitatis appetitum. Nā
id quod cum brutis commune ha-
bemus, per rationem excedimus.
Quæ & in portionem superiorem
& inferiorem diuiditur, non quasi
duæ sint potentia, sed propter di-
stincta potentia vnus officia, quæ
sunt intendere æternis, & dispone-
re temporalia. Contingit autem
in nobis peccatum ad instar pecca-
ti primorum parentum, vt scilicet
vice serpētis habeatur sensualitas,
ratio inferior vice mulieris, & su-
perior viri. Motus ergo peccati si
in sola sit sensualitate, erit venia-
lis: quod si ad superiorem rationē
perueniat, fit mortale, & hoc est vi-
rum comedere. Si vero in inferiori
sit, nec diu teneatur, sed statim re-
pellatur, manet veniale, at si ibidē
diu voluntariē teneatur, erit item
mortale, etiam si perficere nolit, &
**hoc est comedere mulierem. Aduer-
tendum**

66
LIBER II.

167

tendum quoque quod ratio inferior
quandoque pro ipsa sumitur sensua-
litate, quod inter legendum autho-
res perpendi debet.

DIST. 25. Periocha.

Arbitrii fœdo pulcherrima mune-
ra lapsu

Primi hominis quodam sunt teme-
rata modo.

A Pud philosophos liberum arbi-
trium dicitur esse liberum de vo-
luntate iudicium, eo. s. quod li-
bere ad hoc vel aliud moueri pos-
sit, & hoc respectu futurorum con-
tingentium. Quod quidem aliter
est in Deo, scilicet ab omni seruitu-
te peccati liberum: & in angelis bea-
tis, scilicet per gratiam confirma-
tum: & in nobis scilicet flexibile ad
bonum & malum. Nam & in no-
bis secundum status diuersos diuer-
sa quoque inuenitur libertas. In sta-
tu namque primo potuit homo
& peccare, & non peccare, in bea-

F 6

titu-

DE RERVM CREA.

titudine non poterit peccare. Ante reparationem non potest non peccare mortaliter, post reparationem si peccet venialiter, certè potest non peccare mortaliter adiutrice dei gratia. Vnde patet, per peccatum vulneratum esse liberum arbitrium, quantum attinet ad naturalia: & spoliatum, quãtum ad gratuita: à quibus sine gratia reparari non potest, sicut in simili patet de occiso. Est autem triplex libertas, scilicet à coactione, quæ manet homini semper, & à miseria, & hanc libertatem habuit in statu primo, et habebit in gloria: & à peccato, quã per gratiam assequitur in uia. Carentia autem iustitiæ, nõ libertas, sed seruitus est dicenda. Quamuis autem & posse in bonum & malũ, vtunq; sit à libero arbitrio, tamen alterum habet ex se: primũ autem à gratia, sine qua ad bonum non potest anniti nisi admodum debilitate. Hinc & liberum arbitriũ per pecca-

67
LIBER II.

168

peccatum quodam modo corrup-
tum est & imminutum, eo quod an-
te peccatum potuit sine difficulta-
te moueri ad bonum, post aut non
sic. Neque enim libertas naturæ, seu
à coactione sufficit ad bonum agē-
dum, nisi gratia concurrente. Nemi-
pe non est currentis, nec uo-
lentis, sed dei per gra-
tiam miserentis.

DIST. 26. Periocha.

Hoc opus humanum merita boni-
tate deorum est,

Præuia quod vestit gratia, quodque
sequens.

Duplicem deus gratiam libero
confert arbitrio, operantem
scilicet, qua uoluntatem præ-
parat, ut bonum uelit, & cooperā-
tem, ne frustra, sed effectualiter ue-
lit. Hinc malè sentit hæreticus, pu-
tans hominem posse & uelle bonū
operari ex libero arbitrio sine gra-
tia, cum dicat Apostolus. Non est
volentis neque currentis, sed mise-

DE RERVM CREA.

rentis Dei. Neq; enim ideo deus aliquis miseretur, quia uelit & currat: sed ideo is uult & currit, quia Deus sui miseretur: ita ut totum Deo tribuatur, qui hominis uoluntatem praeuenit & praeparat adiuuandam, & adiuuat praeparatam ad efficaciter operandum: sicq; gratiam comitatur bona uoluntas, non gratia uoluntatem. At eadem gratia quae dicta est operans & cooperans, quandoq; & praeueniens & subsequens nominatur. Quae operans seu praeueniens, fides cum dilectione coniuncta, uoluntatem bonam non quidem tempore, sed natura, & quasi causalitate praecedens, ab ipsa uoluntate, non aliquo merito acquiritur, sed à Deo gratis datur, habita tamen gratia, & ipsa uoluntas cum eadem multa alia Dei dona praecedat. Deniq; & (ut ex uerbis Augustini colligitur) gratiam praeueniens & operantem, qua bona in homine uoluntas praeparatur, bona

68
LIBER II.

169

bona quædam ex Dei gratia & libero arbitrio præcedenter, quædam etiam ex solo libero arbitrio, scilicet vt videamus bonas esse Dei iustificationes: deinde ut eas desiderare concupiscamus, & tunc tandem faciente gratia earum delectet operatio.

DIST. 27. Periocha.

Omne licet meritum capiat deuota voluntas,

Hoc tamen in primis gratia sola parit.

VNa est essentialiter gratia operans, & cooperans, secundum diuersos effectus aliter & aliter nominata. In quâ tum enim voluntatem à malo liberat, operans dicitur: in quantum autem eandem adiuuat ad bonum vltius faciendum, cooperans appellatur. Sunt autem hominis tria bonorum genera, magna scilicet, vt virtus, quibus nullus homo malè
vti

DE RERVM CREA

vti potest: minima, vt bona temporalia: & media, ut potentia animæ, quibus ultimis duobus & bene & malè homines uti possunt. In medijs autem bonis etiam liberum arbitrium continetur, cuius etiam bonus vsus, virtus est: quæ in magnis bonis computatur, quæ omnia à Deo esse constat. Propriè tamen uirtus nō est actus, vel vsus, sed bona mentis qualitas, qua rectè uiuitur, & qua nullus malè utitur, quam Deus solus in homine operatur: quod secundum Magistrum de uirtute intelligitur infusa, quod de uirtute iustitiæ & fidei apertè ex scripturis probatur, sic quod uirtus non est animi motus, vel affectus, sed qualitas seu habitus. Quod & de gratia censeretur debet, cum ipsa quoque uirtus quandoque nominatur. Quamuis autem nullum sit in homine meritum sine libero arbitrio, principalis tamen merendi causa est gratia gratum faciens, qua

LIBER II.

170

qua volūtas hominis sanatur & iu-
uatur. Vnde ex gratia & libero ar-
bitrio bonus animi motus, & meri-
tum procedit. Vnde & per gratiam
virtutes mereri rectè dicuntur, ex
quarum actib. iuste viuimus. Hinc
quod suprà dictum est, vsum liberi
arbitrii virtutem esse, pro actu vir-
tutis est accipiendum. Hinc etiam
malè opinati sunt, qui fidem & cha-
ritatem, & similes motus animi fo-
re dicebant, cum sint virtutes ani-
mum ad actum mouentes: iuxta qđ
& verbum Augustini accipiendum
est, qđ dicit fidem esse credere quod
non vides: hoc est, fides est virtus
mouens ad credendum id quod nō
vides.

DIST. 28. Periocha.

Nemo implere potest leges, aut
vincere crimen,

Cuius in arbitrio gratia nulla se-
det.

Indubitanter tenendum est, libe-
rum arbitrium sine gratia præue-
nien-

DE RERVM CREA.

niente & adiuuante ad salutem nō
sufficere, nec meritis nostris grati
am aduocari, sicut tamen hæresis
asseruit Pelagiana: quæ adeo gratiæ
dei contrariatur, vt omnia ipsius
mādata implere hominem sine ea
posse dicat: nec gratiam dari vo
luit, nisi vt facilius ea impleantur,
ipsum liberum arbitrium per natu
ram illam esse gratiam asserens, si
ne qua nihil boni facere valemus,
Deo per legem suam nos instruen
te. Itaque per hæc concedebant Pe
lagiani dari quidem gratuito sciē
tiam, at non sic charitatem & gra
tiam, sed quasi ex meritis eam ac
quiri. Destruunt autem & per hoc
ecclesiæ orationes. Et insuper par
uulos sine originalis peccati vin
culo nasci contendebant. Autho
ritates vero Augustini quibus er
ronei innitebantur, ad sanum in
tellectū acceptæ, nihil p̄ eis faciūt,
vt in textu liquet. Igitur liberū (vt
Hieronymus inquit) sic cōfitemur
arbi-

70
LIBER II.

171

arbitrium, vt dicamus nos semper
indigere Dei auxilio: & tam illos
errare, qui cum Manichæo dicunt
hominem peccatum vitare nō pos-
se, quàm illos qui cum Iouiniano
asserunt hominem non posse pec-
care. Quo simul & error Pelagij eli-
ditur.

DIST. 29. Periocha.

Exturbatus homo fœlicibus exu-
lat hortis,
Mox vetitum cupido dū capit ore
cibum.

Indiguit homo primus gratia o-
perante, non quidem vt ea à ma-
lo seu peccato, quod nō habuit,
liberaretur, sed vt ad bonum volū-
tas eius præpararetur. Habuit au-
tem (opinione contraria non ob-
stante) virtutes, vt iustitiam, & si-
miles, quas tamen actualiter pec-
cando amisit. Hinc & in peccati pœ-
nam à voluptatis horto exclusus
fuit, & similiter ab esu ligni vitæ
prohibitus, De quo (non quidem
post

DE RERVM CREA.

post peccatum, sed ante) comedens
viuere in æternum poterat. Vnde
quod in Genesi legitur: Videte ne
sumat de ligno vitæ, &c. accipien-
dum est, s. quo indignus nūc est, de
quo dum ante peccatum comedis-
set, immortalis esse poterat. Et in
hunc etiam modū posita est custo-
dia, ne ad paradisum homo redi-
ret. Quāquam autem de ipso ligno
vitæ ante peccatū manducasse pro-
babiliter putari potest, non tamen
statim immortalitatem permanfi-
uam assecutus est, quia ad hanc cō-
sequēdam requirebatur sæpe itera-
ta eiusdem l^{ia}ni comestio.

DIST. 30. Periocha.

Vt generis nostri primo deducta
parente,
Est caro, sic primæ vulnera carnis
habet.

ID peccatum, quod (iuxta Apосто-
lum) per primū hominem in mū-
dum intrauit, nō actuale, vt quī-
dam volebant, sed originale debet
intelligi

71
LIBER II.

172

intelligi. Quod nec solum imitatio-
nis exēplo, vt Pelagiani dicebāt,
vt sic fit actuale cuiuslibet, sed vi-
tio propagationis in posteros per-
uenit. Est itaq; hoc peccatum secun-
dum veritatem culpa quædā à pri-
mo parente per originem in poste-
ros traducta. Quæ quidem non est
actus hominis, sed concupiscentia
quædam viciosa habitualis, concu-
tans in ipso desideria prauitatis.

Quæ iam dicitur languor naturæ,
iam lex membrorum, iā fomes pec-
cati, iam lex carnis, cōcupiscentia,
cōcupiscibilitas vel tyrānus. Quod
quidem peccatum ex inobediētia
primi prouenit parētis, in quo vo-
luntariū fuit, licet posteri necessa-
rio ipsum incurrant. Alij enim ho-
mines secundum corpora fuerunt
in Adam per seminalem rationem,
& ex eo lege propagationis descen-
derunt. Quod autem Magister ad-
hucit de alimento in humani corpo-
ris veritatem nihil transire, & id
quod

DE RERVM CREA.

quod de ipsius veritate est, in Adā
actualiter fuisse non tenetur.

DIST. 31. Periocha.

Est caro quæ miseram conspurcat
origine prolem,

Nempe animam soboli non dat o-
rigo sequax.

Contrarium est fidei catholicæ,
quod quidam opinati sunt, ori-
ginale peccatum trahi secun-
dum animam, nō solum secundum
carnem: dicentes animam quoque
esse ex traduce, quæ tamen secun-
dum veritatem ex creatione est,
vt superius patuit. Trahitur autē
originale à parentibus secundum
carnem, eò quòd in feruore libidi-
nis concipitur, & in corpus forma-
tur, ex cuius contactu infusa ani-
ma & ipsa polluitur, fitq; rea con-
cupiscentiæ illius, quæ supra ori-
ginale vocatur. Quod quidem di-
citur manere in carne, non sicut in
subiecto, cum ipsa culpæ subiectum
esse non possit, sed sicut in causa
ipsum

72
LIBER II.

173

ipsum virtualiter continente. Est
itaque ipsum originale quidā car-
nis defectus & fœditas, quæ ipsius
vitium & corruptio recte dici po-
test, quam & in carne ante animæ
infusionem esse, hinc patet, quod i-
psa infusa illico cōmaculatur. Nec
mirum filios originale trahere à
parentib. baptizatis, quorum iam
originale dimissum est, cum & ab
homine circumciso filius habens
præputium nascatur, & ex grano
purgato nascatur arista. Vocatur
autem originale hoc peccatum, eo
quod ab origine sua proles ipsum
contrahit, faciēte hoc carnis semi-
nali commixtione libidinosa.

DIST. 32. Periocha

Sit purgata sacro quamvis baptis-
mate culpa,
Non tamen infano fomite mem-
bra carent.

Emittitur in baptismo origi-
Rnale, quantum ad culpā, quam-
uis

DE RERVM CREÁ.

uis concupiscentia etiam post bap-
tismum remaneat, quæ tamen per
ipsum minuitur & debilitatur, si-
cut in actuali peccato reatus ma-
net actu transeunte, vt in homici-
dio vel consimili. An vero etiam
ipsa caro à fœditate quam conce-
ptione contraxit, baptismo libere-
tur, quidam cōtraria sentiunt: vbi
& Magister declinat ad partē affir-
matiuam. Doctores vero alij oppo-
situm tenent. Dictæ autem concu-
piscentiæ Deum causam esse, in quã
tum pœna, non est dubium: licet in
quantum culpa est, à diabolo fit &
à primo peccante. Imputa tñsuper
animæ originale, nō quasi in sui in-
fusione carni maculatæ condelecte-
tur. Etenim sic actuale peccatum
esset: sed ob id quod primi hominis
anima peccatrix carnem infecit, à
qua vltèrius anima prolis inficit.
Est autem peccatum originale ne-
cessarium, pro eo quod vitari non
potest: at voluntariū est ideo, quod

ex

LIBER II.

ex primi hominis uoluntate pro-
 cessit, unde & alij idipsum contra-
 hū. Quo non obstāte, deus animā
 carni coniungit secundū suę bene-
 placitum uoluntatis, ut sic saluet
 propagationis humane institutio.
 Ex quibus & patet animas dū cor-
 poribus infunduntur, non omni-
 no tales manere, quales à deo cre-
 antur, cum ex mundis fiant inquā
 nata. Quę nec æquales à deo crean-
 tur, sed alię alijs in naturalibus q̄-
 que potiores.

DIST. 33. Periocha.

Multa licet nostros damnent errā
 ta parentes,
 Sola tamen pueris tristis origo no-
 cet.

Actualia parētum suorum uel
 etiam priorum, paruuli ab ori-
 gine nō contrahunt: Nā alioq̄
 non esset mitissima pœna eorū, qui
 sine baptismo in originali dece-
 dunt, ut tamen Augustinus asserit.
 Quamuis aut̄ idem in quibusdam
 G dice

DE RERVM CREA.

dicere uideatur, eos etiam actualia parentum contrahere, hoc non asseritur sed magis inquisitiue dicit. Quod etiam in psalmo dicitur, In iniquitatibus conceptus sum, non est illi contrarium. Ibi enim plura le pro singulari iuxta more in scripturae ponitur. Quanquam etiam priorum parentum peccatum maximum intulit nocumentum, non tamen fuit omnium grauissimum, ut patet de peccato in spiritum sanctum, quod nec in futuro remissibile dicitur. Denique quod totam naturam corrumpit, non ratione grauitatis suae prouenit, sed quia in Adam tota tunc consistebat humana natura. Quod etiam maiora damna intulisse dicitur, non quo ad poenam aeternam, sed quo ad defectus ex eo sequentes, accipi debet. Porro in filiis parentum peccata non puniuntur, nisi in quibus eorundem filij imitantur nequitiam. Et sic intelligi oportet scripturas, quae dicunt

cunt in filijs parentum peccata uisitari. Nam & alia scriptura dicit, Filius non portabit iniquitatem patris.

DIST. 34. Periocha.

Hæc mala quæ primum nimis infere parentem,
Non nisi principio defiliere bono.

O Rigo & causa prima, primi peccati res bona fuit, cum ante id malum nullum extiterit, & hoc in primo angelo peccante initium cepit. Sequentium tamen peccatorum causa fuit prima voluntas mala. Ac per hoc causa peccati prima bona est, non autem secundaria & proxima. Omne quoque malum siue pœnæ, siue culpæ, in bono esse oportet, nec subiectum mali esse potest nisi si bonum, cum malum non sit nisi si boni corruptio seu priuatio. At ubi bonum non est, ibi nec eius priuatio. Ac per hoc nec malum esse potest, ut nec morbi aut vulnera sunt

G 2 nisi

DE RERVM CREA.

nisi in corporibus. Hinc cum homo malus dicitur, perinde est, ac si dicatur bonum malum. Nec habet ibi locum dialecticorum regula de contrarijs, quæ in eodem nõ simul existunt, quamvis in alijs contrarijs tenere comperiantur. Neq; etiã contrã est quod propheta imprecatur. Væ dicentibus bonum esse malum. Hoc enim intelligitur de eo, qui causam qua q̄s bonus malus efficitur, ut fornicationẽ, bonam dicit non autem, qui dicit hominem natura bonum ex vitio malum esse.

DIST. 35. Periocha.

Finis varia sceleris substãtia lege,
Quam magis hoc complet, quod
latet intrus, opus.

Definitur peccatum, esse dictum
vel factum uel concupitum cõ
tra legem Dei. Vel est volun-
tas volendi vel retinẽdi quod iusti-
tia vetat. Vel est præuaricatio le-
gis & cælestium inobedientia præ-
cepto-

75
LIBER II.

176

ceptorum. Quarum definitionū & prima & ultima actus tam interior, quàm exterior, secunda autem interior ostenditur peccatū esse. Et cum peccatum sit in actu tam interiori quàm exteriori, non obstantibus opinionibus extraneis quorūdam, principalius tamen est in actu interiori, procedens vt fructus malus ex arbore mala, scilicet prava uoluntate. Quamuis autem uoluntas & ipse actus, mala quaedam dicuntur, in quantum sunt contra legem Dei, quia tunc nihil sunt: bona tamen quaedam dicuntur in quantum sunt à Deo, à quo nihil mali esse potest. A deo autem eos esse patet, quia alioqui ad ipsius non pertinerent prouidentiam. Adulteriū ergo, & homicidiū, & huiusmodi actum quidem nominant, insuper & actus de fornicatione, & secundum hanc à Deo non sunt. In peccatis quoque omissionis, licet negationes significari videantur, tamen

DE RERVM CREA.

aliquid positivum in eis intelligitur scilicet recessus à bono. Neq; tamen peccatum tale malum est, quale pœna, quæ scilicet à Deo est: sed est corruptio actiua, quæ nihil est. Vnde sic à Deo non est: corruptio tamen passiva effectus est peccati. Nā per ipsum anima spoliatur gratuitis, & homo in naturalibus quo ad animam & corpus vulneratur. Et per hoc cessant quorundam obiectiones, ut in textu patet.

• DIST. 37. Periocha.

Sæpe scelus sceleri comes indivi-
sus adhæret,
Ut fiat sceleri pœna subinde sce-
lus.

VNius peccati pœnam esse pec-
catum aliud, ex vtriusq; testa-
menti scriptura ostendi po-
test, ut quod Genesis dicit nōdum
completa esse peccata Amorreorū.
Et Apocal. Qui in sordibus est, sor-
descat adhuc, & sic de alijs, ut in li-
tera. Est autem hoc intelligen-
dum

dum de peccato, non in quantum tale: quia sic est malū: nec est à deo, sed in quantum corruptio quædam est sequēs peccatū. Et licet esse corruptionem omni peccato conueniat, non tamē omne est pœna peccati: sed illud tantum, quod ab alio causatur, & est effectus ipsius. Absurdum tamen non est, si quis dicat etiam alia quædam peccata pœnas esse eorum quorum effectus nō sunt, sed essentialiter esse aliorum pœnas, vt de rebellionē carnis Augustinus dicit. Sed & ira, inuidia, superbia & similia, spiritualē quædam pœnam annexam habent, quæ tamen peccatum non est. Cū autem Augustinus dicat peccata quædam fieri ex necessitate: Hieronymus verò dicat semper in hominū esse potestate peccare vel non peccare: non tamen intelligendi sunt sibi contradicere, cū ille de venialibus, hic verò de mortalibus loquatur gratiæ auxilio succurrēte,

DE RERVM CREA.

vel de statu ante peccatum vult intelligi. Sunt igitur actus aliqui boni quidem essentia: mali autem in quantum deordinati, vt peccata: aliqui vero boni sunt ex genere, vt opera misericordiae: quidam etiam absolute boni sunt ex causa & fine, & hi sunt perfecte boni.

DIST. 37. Periocha.

Nulla deo quenquam premit auspicie culpa, tametsi

Causa voluntatis fit Deus ipse malae.

PRædictæ sententiæ qua dictum est, voluntatem malam, & actum malum in quantum actus, aliquid esse, & bona esse, ac à deo fore, licet non in quantum deformitates quædam sunt, plurimi contradicunt, asserentes ea nulla ratione bona esse, nec aliquo modo à Deo fore, cum scriptum sit: Sine ipso factum est nihil, id est, peccatum. Soluuntque rationem supra adductam, scilicet omnia que sunt, in quantum sunt, bona

na sunt, &c. dicentes hoc veritatē
habere in esse naturale & substan-
tiale habentib; qualia peccata non
sunt. Dicunt enim illud per quod
homo fit deterior, quale est pecca-
tum, à deo esse nō posse: neq; ipsunt
causam esse eius quod est nihil, vt
est peccatum, &c. Magister vero ha-
rum opinionum iudiciū lectorū
relinquens, nihil expresse conclu-
dit, tametsi doctores extra textū
sentiunt cum prima iuxta prædi-
cta. Nec difficile est soluere alteri-
motiua, distinguendo inter pecca-
tum in quantum actus est, & in qua-
tum deformitas, secundum quam
etiam distinctionē diuersæ autho-
ritates accipi possunt & concordari.
Porro cum dicitur, Deū mali cau-
sam non esse, quod omnes tenent,
nomine mali pœna intelligēda nō
est, sed peccatum. Alioqui verū nō
esset quod dicitur: Non est malū in
ciuitate quod deus non fecit. Et, E-
go sum deus creans malum. Pœnæ

G s enim

DE RERVM CREA.

enim malæ quidem sunt malis, in quantum autem iustæ sunt, à Deo sunt & bonæ. Sicut & Deus dicitur mortem non fecisse, id est, hoc pro quo mors infligitur. s. peccatū, & tamen scriptum est mortē à Deo esse, scilicet in quantum pœna est.

DIST. 38. Periocha.

Recta voluntatem profert intentio rectam.

Et probat intenti regula finis operis.

EX fine suo voluntas rectitudinem vel peruersitatem accipit, vt à bono bona fiat, & à malo mala. Est autem finis bonus charitas, qui tamē ad vltiorem finem ordinatur, scilicet ad Deum. Hinc bonæ voluntatis finis est charitas, beatitudo, vita æterna, & deus ipse. Finis autem malus est delectatio in aliquo vitioso. Possunt ergo tã bonæ quàm malæ voluntatis esse plures fines intermedij, qui sunt quasi iter quoddam & via ad vltimū finem

88
LIBER II.

179

nem perueniendi. Cui nec obstat,
quod August. dicit non posse duos
simul fines constitui. Hoc enim ve-
rum est, vbi vnus in alterū non or-
dinatur, q̄d tamen fit in proposito.
Notandum etiam non idem esse o-
mnino voluntatē, quę nominat po-
tentiam, & intentionē, quę motus
est quo ad ipsum finem tendimus,
& finem in quem tendimus. An
etiam idem actus sit, quo quis
vult finem, & ea quę sunt ad fi-
nē, vel sint actus diuersi, Magister
sub dubio relinquit. Sed doctores
cōcedunt vtrunq; sub distinctiōe.
Potest enim in vtrunq; volūtas ab-
solutē & secundū se ferri, & sic sunt
duo motus voluntatis: vel in vnū
propter aliud, & sic erit vnus.

DIST. 39. Periocha.

Sola volūtatē mala dicitur actio,
quamuis
Cætera virtutum sit maculata co-
hors.

G 6 Volun-

DE RERVM CREA.

Voluntas quidem ex se bona est, in quantum scilicet est naturalis potentia: mala tamen dicitur ob deordinationem, quæ in ea contingit. Et hic quidem est modus dicendi seu sententia eorum, qui dicunt omnia esse bona, in quantum sunt, sed secundum Magistrum queri tum ab eis potest, cur non ita sit & in ceteris anime potentijs, vt memoria, & cæteris. Vbi, vltterius illi dicunt, quod in actibus harum non contingit deordinatio eo modo, quo in actu voluntatis, sed ratione inordinatæ voluntatis actus eorum mali fiunt. Quod quidem inde est, quod earundem actus non sunt eiusdem generis cum actibus voluntatis, propterea quod ad concupiscendum vel respuendum non ordinantur, velut actus voluntatis, quamuis actibus eorum voluntas abuti possit. Vtrum autem idem sit voluntatis motus, quo bonum eligit, & malum respuit, an diuersus, Magi-

79
LIBER II.

180

Magister refert contrarias opinio-
nes, nec definit. Doctores autem cō-
muniter sentiūt, quod sint diuersi.

DIST. 40. Periocha.

Præcipua commendat opus boni-
tate voluntas,

Quamuis & propria sit ratione bo-
num.

Actus exteriores boni sunt quī
dem omnes, in quantum sunt,
iuxta quod supra secundum o-
pinionem magis probatam dictū
est. Moraliter autem boni aut ma-
li, ex recta vel inordinata volunta-
te iudicari debent, sic, vt hi scilicet
boni simpliciter dicantur, qui bo-
nam ac rectam causam habēt ex bo-
na facti intentione, hoc est, q ad bo-
num tendunt finem: mali verō sim-
pliciter, qui ex peruersa procedunt
intentione. Hinc & dominus volū-
tatem arbori, & fructib. opera cōpa-
rauit. Hęc opinionib. alijs dimissis
de omnib. actibus vniuersaliter in-
telligenda sunt, exceptis tamen eis

G 7

qui

DE RERVM CREA.

qui de se mali sunt, vt adulterari & huiusmodi. Hi enim per voluntatē boni fieri nō possunt: malum nempe etiam si pia intentione fieri videatur, bonam tamen causam veraciter habere nequit. Neq; enim bonum potest esse furtum, etiam si i-
deo fiat, vt pauperi subueniat, neque rapina, & sic de alijs, quamuis bonas causas habere videantur.

DIST. 41. Periocha.

Non satis est fecisse bonum, nisi feceris aptè,

Is solus meritum, qui bene fecit habet.

Non omnis infidelium actio peccatum est, sed multa in genere bona operari possunt etiam fide carentes, quamuis per huiusmodi vitam beatam non mereantur, vtpote extra gratiam facta. Bonum namq; multipliciter dicitur: quandoq; scilicet quod est licitum, quandoq; quod vtile, quandoq; etiam quod est aut signum boni, aut speciem

LIBER II.

181

speciem boni habet. Aliquando autem hoc bonum dicitur, quod dignum est remuneratione vite, quod quidem modo licet carentes fide bonum agere non possint, præcedentibus tamen possunt modis. Vnde & opinio contraria non valet. Porro peccatum omne voluntarium est, ita quod siue actuale sit mortale, siue veniale, imò & originale, voluntas tamen aliquo modo in eo concurrat: quod cum in originali minus videatur, voluntarium tamen fuit in voluntate primi parentis. Denique & sic voluntarium est peccatum, ut non solum actus malus peccatum dicatur, verum & ipsa voluntas qua peccatur, peccati nomine per Augustinum censeatur, seu peccatum dicatur.

DIST. 42. Periocha.

Qui labor externus mentis secretus ab actu est,

Huic eadem sceleris noxa subesse potest.

Vnum

DE RERVM CREA.

VNum est peccatum mala volūtas, & actus exterior malus, nec obstant oppositæ opinionis rationes. Et si enim sunt duo actus, interior scilicet & exterior, quæ tamen ex vno fiunt contemptu, vnum reputantur peccatum. Quod vero plus punitur, si quod intus conceptum est malum, opere perficitur, quàm si in sola persistat cogitatione, non ideo est, quia diuersa sunt peccata, sed quia ex pluribus hoc peccatum procedit. Nec etiam obstat, quod diuersis præceptis peccandi voluntas, & opus peccati prohibetur, ut de furto uel adulterio: quod à simili patet de charitate, quæ cum vna sit, diuersis tamē mandatis est præcepta. Transeunte autem actu peccati simul & peccandi voluntate, peccatum tamen reatu ad penam obligante, manere dicitur. Notandum etiam, quod omne peccatum si mortale est, prouenit aut ex cupiditate male incendente, aut ex timore

re

8A
LIBER II.

182

re male humiliāte, & fit aut verbo,
aut facto, aut cogitatu. Et hoc aut
in Deū, aut pximū, aut seipsum. Di-
citur autem peccatum à facto, deli-
ctum vero à facti omissione. Insu-
per peccatum in septem cap. Greg.
partitur, scilicet inanem gloriam,
iram, inuidiam, acediam, auaritiā,
gastrimargiam atq; luxuriā: ex qui-
bus mortiferæ corruptelæ omnes
quasi ex fontibus quibusdam ma-
nant. Vnde & capitalia vocantur,
nec tamen per hoc minus rectè ex
superbia similiter & auaritia om-
nia mala oriri dicuntur diuerso re-
spectu.

DIST. 43. periocha.

Tunc animam vitiat teterrima cul-
pa nocentem,
Flaminis irridet cum pia dona fa-
cri.

Grauisimum omnium peccato-
rum est id, quod in spiritū san-
ctum fieri dicitur, quod scilicet
nec in hoc seculo, nec in futuro re-
mittitur

DE RERVM CREA.

mittitur, nec pro eodem orandum
scriptura dicit. Quod tamen variè
à diuersis scribitur, nam secundum
quosdam est induratæ mentis ob-
stinatio, & animus pertinax in ma-
litiâ, per quam homo fit impœni-
tens, ac de Dei misericordia despe-
rat, malitiam suam excedere putâs
diuinam potestatem, an verò om-
nis talis obstinatio peccatū in spi-
ritum sanctum dici debeat, etiam
ea à qua homo adhuc ante mortē
resipiscit & cōuertitur, necne, duæ
sunt opiniones: quarum prima hoc
ipsum affirmans, peccatum in spiri-
tum sanctū dicit irremissibile, pro
eo quod difficulter remittatur. A-
lia verò dicens quod illa solū ob-
stinatio quæ est cum finali impœni-
tentiâ, sit peccatum in spiritum san-
ctum, sicut & cuiuslibet peccati fi-
nalis impœnitentiâ, & hoc ipsum
penitus irremissibile dicit, & vtra-
que est vera secundum modum, quo
accipit hoc peccatum. Sed secunda
magis

82
LIBER II.

183

magis conuenit scripturæ. Defini-
tur etiam hoc peccatū, quod est in-
uidia seu oppugnatio fraternæ
ac supernæ gratiæ: quæ tamen tale
peccatum propriè non est, nisi cum
finali impœnitentia, quæ non solū
neget pœnitendi actum, sed etiam
fit in proposito, deniq; & definitur
esse peccatum contra bonitatem &
virtutem spiritus sancti cōmissum.
Quod tamen non sic in spiritum
sanctum cōmitti dicitur, quasi per
hoc aliæ personæ nō offendantur:
sed quia contra appropriatum fit
spiritui sancto, scilicet bonitatem
diuinam.

DIST. 44. Periocha.

Omnis vt æterno venit ex authore
potestas,

Patrandi sceleris sic venit ipse vi-
gor.

O Pinati sunt quidam peccandi
potentiam à Deo non esse: sed
à nobis ipsis & diabolo: à Deo
aut nobis esse tantā rectæ actionis
poten-

DE RERVM CREA.

potentiam, sicut de mala voluntate dicitur. Sed hoc scripturis cōtrarium est, ex quib. constat potentiā omnē, nō modo bene agendi, verū etiam peccandi, à Deo fore. Non enim est potestas (secundum Apostolum) nisi à Deo. Ad quod & alia pleraq; astipulantur, vt in litera. Neq; verò per hoc malitia voluntatis, sed potestas qua male agens, volēs abutitur, à Deo esse dicitur. Nec cuiusquam rei potestas aliūde esse potest, nisi à Deo æquo, quamuis æquitas illa nos lateat. Hic nec valet qd in oppositum dici posset: Ergo potestati tyranni vel diabolo non est resistendum, eo quod Apostolus dicit: Qui potestati resistit, dei ordinationi resistit. Et si enim semper obediendum sit subdito ipsi potestati, non tamen abusui eius, qua cōtra Deum potestas aliqua præcipit. Nam tunc præcipiente contempto, ipsi deo est obtemperandum.

Libri secundi finis.